

Socialinio teisingumo aspektai rusų etninės grupės pilietinėje veikloje Lietuvoje¹

MONIKA FRĖJUTĖ-RAKAUSKIENĖ

Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų institutas, A. Goštauto g. 9, 01108 Vilnius
El. paštas monika@ces.lt

Šiame straipsnyje, remiantis kokybinių interviu su rusų nevyriausybinų organizacijų lyderiais ir atstovais Vilniuje, Klaipėdoje ir Kaune, duomenimis, analizuojami socialinio teisingumo aspektai etninių mažumų pilietinėje veikloje. Straipsnyje remiamasi Nancy Fraser (1996; 2007) socialinio teisingumo apibrėžimu, kuris išskiria tris jo dimensijas – ekonominę, kultūrinę ir politinę, siejamas su resursų perskirstymu, pripažinimo politika ir politiniu atstovavimu. Diskutuojama, kiek rusų savanoriškų organizacijų įsikūrimo motyvai, tikslai ir vykdoma veikla siejasi su šiomis dimensijomis. Tyrimo rezultatai parodo, kad savanoriškų rusų organizacijų veikla nukreipta į kultūrinę veiklą ir kultūrinius aspektus, siejamus su etninių grupių pripažinimo politika.

Pateikiami interviu duomenys, surinkti sociologinio tyrimo, vykdomo Socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų instituto mokslininkų, metu. Projektą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (Nr. LIP-031/2016).

Raktažodžiai: rusų etninė grupė, nevyriausybinių organizacijų, socialinis teisingumas, Vilnius, Kaunas, Klaipėda, etninių grupių pilietinė veikla

---

ĮVADAS

Šio straipsnio tikslas – analizuoti, kaip rusų nevyriausybinų organizacijų lyderiai suvokia jų prasmę, tikslus ir atskleisti, kiek šie tikslai bei organizacijų veikla dabartiniame socialiniame, ekonominiame, istoriniame ir politiniame kontekstuose yra siejami arba siejasi su socialinio teisingumo dimensijomis (ekonominė, kultūrinė bei politinė), įvardytomis Nancy Fraser (1996; 2007). Pateikiami duomenys iš 27 pusiau struktūruotų kokybinių interviu su rusų nevyriausybinių organizacijų, taip pat kultūros centrų, sekmadieninių mokyklų atstovais Vilniuje, Klaipėdoje ir Kaune. Interviu vyko 2016 m. rugpjūčio – 2017 birželio mėn. lietuvių arba rusų kalba.

Surašymo duomenimis, rusai, viena iš didžiausių Lietuvos etninių grupių (5,8 % visų Lietuvos gyventojų), gausiausia gyvena Visagine, Klaipėdoje, Vilniuje ir savivaldybėse, esančiose netoli Vilniaus². Lietuvoje yra susikūrusios 58 nevyriausybinių organizacijos (Tautinių mažumų departamentas 2016), atstovaujančių rusų tautybės žmonėms Lietuvoje.

¹ Straipsnis parengtas įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą mokslo tyrimų projektą „Socialinis ir istorinis teisingumas Lietuvoje: etninė ir generacijų dimensija“ (LIP-031/2016).

² „Lietuvos statistikos departamentas (2013a). Gyventojai pagal tautybę, gimtąją kalbą ir tikybą. Oficialiosios statistikos portalas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/gyventoju-ir-bustu-surasy-mai> [žiūrėta 2018 11 12].

Vertinant rusų organizacijų veiklą ir lyderių nuostatas, svarbu atsižvelgti į geopolitinio konteksto, po Rusijos karinės agresijos Ukrainoje, poveikį. Žiniasklaidos pranešimuose neretai atspindimi rusofobiški kai kurių politikų, valstybinių institucijų atstovų pasisakymai (Frėjutė-Rakauskienė 2015b). Rusų etninė grupė, kai kurie jos atstovai, kaip ir tam tikros jų sukurtos savanoriškos organizacijos, minimi Valstybės saugumo departamento kasmetinėse viešai skelbiamose ataskaitose, įvardijančiose grėsmes nacionaliniam saugumui (Lietuvos Respublikos Valstybės saugumo departamentas 2017: 29). Šių veiksmų svarbą pažymėjo ir patys apklaustieji informantai: *dabar tokia politika <...> iš aukščiau daroma tokia politika, kad rusai – tai priešai...* (Interviu Nr. 26, Kauno rusų bendruomenės atstovas).

Kitas svarbus veiksnys, kad tokiaime kontekste tautinių mažumų bendruomenės, jų organizacijos ir vykdoma veikla, gaunamas finansavimas ir ryšiai su Rusijos Federacija gali būti interpretuojami ir kaip Rusijos vykdomos tėvynainių politikos įrankis siekiant mobilizuoti etnines grupes mūsų šalyje bei propaguoti palankumą Rusijos vykdomai politikai. Pastaruoju metu mokslininkai taip pat analizuoja etninių mažumų nevyriausybinės organizacijas³ kaip galimą įrankį šalims įgyvendinant „minkštosios galios“ priemones, dalyvaujant propagandiniame kare (pvz., Vojtíšková et al. 2016; Kuczynska-Zonik 2016; Vaišnys ir kt. 2017). Pavyzdžiui, daroma prielaida, kad Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje „jaučiama rusakalbių nevyriausybinių organizacijų politizavimo ir rusakalbės bendruomenės saugumo plėtros (angl. *securitization*) tendencija, nulemta Rusijos užsienio politikos, nukreiptos į Baltijos šalis, ypač po Krymo aneksijos“ (Kuczynska-Zonik 2017: 181). Apibendrinant apžvelgtas (taip pat ir pastarųjų metų) publikacijas, analizuojančias etninių mažumų nevyriausybines organizacijas (Potashenko 2010; Agarin 2011, 2013; Frėjutė-Rakauskienė 2015, 2015a, 2016) bei jų pilietinę ir politinę veiklas (Kazėnas ir kt. 2014; Kuczynska-Zonik 2017), galima teigti, kad ji savanoriškose organizacijose pasitelkiant socialinio teisingumo sąvoką (ypač Lietuvoje) kol kas nėra analizuota.

Šiame straipsnyje naudojamos teorinės perspektyvos, analizuojančios etninių mažumų grupių pilietinio judėjimo ir socialinio teisingumo sampratas. Socialinio teisingumo, pripažinimo politikos (angl. *politics of recognition*) temos sulaukia daug diskusijų mokslinėje literatūroje (pvz., Taylor 1995; Kymlicka 1996; Fraser 1996, 2007; Young 2000, 2005). Socialinio teisingumo samprata šiame straipsnyje remiasi Nancy Fraser (1996; 2007), kuri išskiria tris socialinio teisingumo dimensijas – ekonominę, kultūrinę ir politinę, siejamas su resursų perskirstymu, pripažinimo politika ir politiniu atstovavimu, apibrėžimu. Teisingumas ekonominėje dimensijoje siejasi su trikdžiais dalyvauti ekonominėse struktūrose, prieigoje prie išteklių, reikalingų lygiaverčiam atstovavimui (Fraser 2007: 20). Kultūrinė teisingumo dimensija siejama su etninių grupių skirtumų perspektyvų pripažinimo politika (Fraser 1996: 3), o iš to išplaukiantis neteisingumo padarinys – patiriama „statuso nelygybė arba nepripažinimas“ (Fraser 2007: 20). Politinė teisingumo dimensija gali atskleisti „kas yra įtrauktas, o kas yra neįtrauktas į šio įtrauktųjų į teisingą paskirstymo ir pripažinimo ratą“ (Fraser 2007: 21).

Mokslininkė I. M. Young, tirdama socialinį teisingumą, atkreipia dėmesį į nevyriausybinių sektorių (Young 2000; 2005: 44). Susibūrimus ji mato kaip veikimo areną, kurioje priimami tam tikri sprendimai, ir kaip politinės kovos lauką įvardijant neteisingumo priežastis bei bandant keisti šį neteisingumą (Young 2005: 38).

³ Organizacijas, kontroliuojamas vyriausybės ir įtrauktas į propagandos, nukreiptos prieš kitą valstybę, mechanizmą, apibūdinti vartojamas trumpinys GONGOs (angl. *government-organized non-governmental organizations*) (Vaišnys et al. 2017: 37).

SAVANORIŠKŲ ORGANIZACIJŲ FINANSAVIMAS: NEREIKIA MŪSŲ UŽKĪŠTI UŽ GRINDJUOSTĖS

Valstybės įgyvendinamos tautinių mažumų integracijos politikos priemonės daugiausia apibrėžiamos kultūrinėmis veiklomis, taigi ir tautinės mažumos nėra matomos kaip turinčios specifinių poreikių dalyvaujant kartu su daugumos atstovais valstybės gyvenime (Petrušauskaitė, Pilinkaitė Sotirovič 2012: 18; Frėjūtė-Rakauskienė, Marcinkevičius, Šliavaitė 2016). Ši teiginį patvirtina ir Tautinių mažumų departamento (TMD) vizija, kuri siejama su tautinių mažumų kultūros pripažinimu⁴ bei vykdomoje programoje numatytomis priemonėmis⁵, skirtomis tautinių mažumų organizacijų projektų finansavimui⁶. Kalbėdami apie dėmesį bei finansinę paramą nacionaliniu mastu, informantai sveikino TMD atkūrimą⁷ ir minėjo bei palankiai vertino galimybes teikti paraiškas jų veiklai finansuoti. Vietos lygiu tirtuose miestuose informantų buvo minimi Klaipėdos tautinių kultūrų ir Kauno įvairių tautų kultūrų centrai, taip pat Tautinių bendrijų namai Vilniuje, kur organizacijos gali nemokamai organizuoti įvairius renginius. Minėtų institucijų tikslai ir integracijos priemonės taip pat orientuotos į kultūrinę veiklą (savitumo išsaugojimą, tradicijų, tapatumo puoselėjimą, meninę saviraišką), tolerancijos skatinimą per tautinių kultūrų pažinimą⁸.

Informantai, kalbėdami apie jų organizacijų veiklos finansavimą nacionaliniu ir savivaldybės lygmeniu, pasakojo tiek apie pozityvias, tiek ir apie negatyvias praktikas. Pavyzdžiui, kalbama apie baimę, kad dėl vis blogėjančių Lietuvos ir Rusijos tarpvalstybinių santykių, vyraujančios rusofobijos, gauti finansavimą rusų savanoriškų organizacijų veiklai gali būti sunkiau (Interviu Nr. 18, Klaipėdos etnokultūrinės organizacijos atstovė). Atskleidžiamas ir daugumos visuomenės požiūris, kad šių organizacijų renginiai neturėtų peržengti privačių, įprastų rusų bendruomenei erdvių (pvz., mokyklų rusų dėstomąja kalba): *o ko jūs lendate į dideles scenas, pas jus mokyklose geros salės, geros scenos. Nereikia mūsų pakišti po grindjuoste* (Interviu Nr. 14, Klaipėdos kultūrinės organizacijos atstovė). Kitas rusų, kaip tėvynainių, nevyriausybių organizacijų galimas finansavimo šaltinis – Rusijos ambasada ar konsulas buvo mažai minimi. Informantų nuomone, finansavimas iš Rusijos ambasados sumenka, viena vertus, pačiai ambasadai sumažinus skiriamą finansavimą, kita vertus, dėl geopolitinio konteksto ir organizacijų baimės tapti valstybės saugumo institucijų objektu, o taip pat ir dėl tam tikrų išpareigojimų institucijoms: *mes nenorim priklausyti nei nuo Rusijos ambasados, nei nuo lietuvių organizacijų* (Interviu Nr. 19, Klaipėdos istorinės organizacijos atstovas).

⁴ Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, *Vizija ir vertybės*, <https://tmde.lrv.lt/lt/apie-tautiniu-mazumu-departamenta/vizija-ir-vertybes> [žiūrėta 2018 11 05].

⁵ Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendinama „Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę, išsaugant jų tapatybę“ programa bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu pavesta priemonė, skirta socialiniams ir ekonominiams skirtumams regionuose, kuriuose gausiai gyvena tautinių mažumų atstovai, mažinti.

⁶ Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, *Veiklos sritys*, <https://tmde.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/projektu-finansavimas-1> [žiūrėta 2018 11 05].

⁷ 2010 m. nustojo galioti ne tik Tautinių mažumų įstatymas (priimtas 1989 m.), bet ir buvo nutraukta Tautinių mažumų ir išėvijos departamento veikla (TMID). Uždarius departamentą, didžioji dalis tautinių mažumų politikos įgyvendinimo priemonių buvo perduota Kultūros ministerijai iki 2015 m. liepos 1 d., kai buvo įsteigtas Tautinių mažumų departamentas. Jis tapo pagrindine institucija, atsakinga už tautinių mažumų politikos įgyvendinimą.

⁸ Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centro nuostatai: <http://www.klaipedatkc.lt/index.php/lt/administracin-informacija/2012-04-23-11-59-00> [žiūrėta 2018 11 05]; Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Kauno įvairių tautų kultūrų centras: <https://tmde.lrv.lt/lt/tautiniu-mazumu-kulturos-centrai/kauno-ivairiu-tautu-kulturu-centras> [žiūrėta 2018 11 05]; Tautinių bendrijų namai, ataskaitos: <http://www.tbn.lt/id-ataskaitos.html> [žiūrėta 2018 11 05].

Nevyriausybinių organizacijų lyderiai yra dėkingi valstybei už jų veiklos finansavimą, tačiau priekaištauja, kad dažniausiai remiamos kultūrinės priemonės, bet nėra skiriamas dėmesys, jų nuomone, aktualioms švietimo rusų kalba problemoms. Savanoriškos organizacijos dėl savo veiklos pobūdžio (pvz., orientuoto į II-ojo pasaulinio ir Afganistano karų veteranus, buvusių nacistinių konclagerių kalinius), dominuojančios istorinės atminties ir geopolitinio konteksto iš viso negali pretenduoti į finansavimą ir iš dalies suvokia tai kaip neteisybę, tačiau yra dėkingi, kad valstybė nesudaro kliūčių jiems veikti: <...> *mes džiaugiamės, kad kol kas nedraudžia mūsų veiklos...* (Interviu Nr. 21, Klaipėdos veteranų organizacijos atstovas). Be riboto finansavimo savo veiklai iš valstybės, vyksta ir vidinė konkurencija skirstant finansinius išteklius tarp organizacijų. Apie tai pasakojo ne tik kalbinti organizacijų lyderiai, tai patvirtina moksliniai tyrimai, analizuojantys savanoriškas rusų organizacijas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje (Potashenko 2010; Kuczynska-Zonik 2017). Organizacijos, vykdydamos kultūrinius renginius, dubliuoja viena kitą ir konkuruoja tarpusavyje dėl finansinių išteklių, o dažnas informantas mini, kad būtent jų organizacija siekia būti koordinuojanti, jungianti veikiančias rusų organizacijas šalyje: *Tarp rusų, deja, vyksta skilimas. Jis ne dabar atsirado. Jis seniau atsirado <...> mes faktiškai suvienyti, juridiskai mes visiškai išskirti, ir mums reikia vienyti juridiskai, nes faktiškai mes... tas pats...* (Interviu Nr. 7, Vilniaus kultūrinės organizacijos atstovė). Pasak tyrimo dalyvavusių informantų, atsiskleidžia ir kartų problema, kai nebėra kam perimti vykdomos veiklos, nes mažai jaunimo domisi rusų kultūra, o dažnai ir nebemoka kalbos. Pašnekovai minėjo, kad jauni žmonės nenori dalyvauti veikloje dėl nepatrauklaus organizacijų finansavimo ir vyraujančios rusofobijos visuomenėje.

SAVANORIŠKŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLA: MES POLITIKĄ NESIDOMIME, MES Į POLITIKĄ NESIKIŠAME

Daugelis apklaustų rusų nevyriausybinių organizacijų lyderių deklaruoja, kad organizacijos yra kultūrinio pobūdžio. Šią kryptį atskleidžia ne tik organizacijų tikslai propaguoti rusų kultūrą, bet ir vykdoma veikla – įvairūs koncertai, literatūriniai poezijos, atminimo vakarai, istorinių datų minėjimas ir kt. Kultūrinių organizacijų pobūdį nurodo ir jų pavadinimai: Klaipėdos savanoriškoji rusų kultūros draugija „Otečestvo“, Lietuvos rusų kultūros ir švietimo bendruomenė „Svietlica“, Kauno rusų kultūros centras „Mokslas – Šviesa“ ir kt. Kultūriniai renginiai neretai siejami su labdaringa veikla, orientuota į vietos rusų arba rusakalbių bendruomenę. Pavyzdžiui, minimos rusų savanoriškų lyderių ar atstovų organizuojamos nemokamos ekskursijos vaikams ir suaugusiesiems į Rusiją; studentų, norinčių nemokamai studijuoti Rusijoje, paieška; nemokami koncertai; koncertai, kai renkami pinigai vaikų namams, sergantiems vaikams; negalių vaikų, senelių, nakvynės namų kuravimas; psichologinė pagalba; vyresnių ir vienišų žmonių įtrauktis; taip pat karo veteranų, buvusių nacistinių konclagerių kalinių, mokytojų, mokinių materialinė šalpa ir kt. (Interviu Nr. 14, Klaipėdos kultūrinės organizacijos atstovė; Interviu Nr. 15, Klaipėdos socialinės organizacijos atstovė).

Organizacijų lyderiai pabrėžia, kad jų veikla yra kultūrinė, socialinė, kad jie nesikiša į politiką, nors pati bendruomenė, kuriai atstovauja organizacija, iš jų tikisi aktyvaus dalyvavimo sprendžiant ir politinius klausimus: *jūs rusų organizacija, rusų bendruomenė. Kodėl jūs neinate, nemitinguojate?* (Interviu Nr. 14, Klaipėdos kultūrinės organizacijos atstovė). Manoma, kad kultūrinė veikla, dėmesys ir rūpestis rusų bendruomenė supažindina jaunąją rusų kartą su rusų kultūra, ugdo lojalumą Lietuvai (Interviu Nr. 14, Klaipėdos kultūrinės organizacijos atstovė). Kultūrinė veikla neretai yra įvardijama kaip taikus kelias į rusų ir rusakalbių integraciją Lietuvos nepriklausomoje valstybėje: *rusų bendruomenių pagrindas eina raudona linija – tai kultūriniai renginiai*

<...>, politika „užkniso“ visus, nes ką neįsijungsi, visur politika, o norisi ateiti išgerti puodelį arbatos, kavos ir pakalbėti apie kažką malonaus, o kai vyksta renginiai, dainos, koncertai, tada žmogus ateina ir iš tiesų atsipalaiduoja (Interviu Nr. 26, Kauno rusų bendruomenės atstovas).

Kita vertus, apie kultūrinį poreikį daugiausia kalba vyresnės kartos informantai, tad galima teigti, kad jis neatspindi visos bendruomenės požiūrio, nežiūrint į tai, kad organizacijų veikla orientuota ne tik į vyresniąją, bet ir į jaunąją kartą: darželinukus, mokinius. Pati rusų kultūros sąvoka gali būti įvairiai traktuojama, nes pripažįstama, kad tarp pačių rusų vyrauja populiariosios kultūros samprata (pvz., „matrioškos“, Rusijos dainininkės N. Babkinos koncertinė veikla, imituojanti etninę rusų kultūrą), tačiau etninė ir klasikinė kultūra nėra populiarūs ir nustumiami į paraštes (Interviu Nr. 18, Klaipėdos etnokultūrinės organizacijos atstovė). Dažnas rusų pilietinių ir politinių organizacijų lyderis pripažįsta, kad rusai Lietuvoje susiduria ne tik su kultūrinėmis, bet ir su įvairiomis socialinėmis bei ekonominėmis problemomis, tačiau kultūrinės, kitaip nei socialinės ir ekonominės, informantų nuomone, ypač svarbios rusų etninės grupės atstovams. Pavyzdžiui, dažniausiai eskaluojama problema – švietimas rusų mokomąja kalba (sparti mokyklų rusų kalba reorganizacija ir ugdymo programų rusų kalba mažėjimas; privalomo egzamino rusų, kaip gimtosios kalbos, nebuvimas). Taigi, kultūrinėmis veiklomis siekiama atkreipti dėmesį arba sulaukti pripažinimo tiek iš valstybės institucijų, tiek ir iš pačių savo bendruomenės narių (pvz., jaunimo) bei išsaugoti savo tapatybę (kalbą, kultūrą ir kt.). Rusų nevyriausybiinių organizacijų sprendžiamas įvairias socialines, ekonomines, kultūrinės, politines problemas atskleidžia ir kitų mokslininkų tyrimai. Juose taip pat konstatuojama, kad šios organizacijos „tik iš dalies pripažįstamos kaip partneriai politiniame dialoge“ (Kuczynska-Zonik 2017: 180), jos nekritikuoja vyriausybės vykdomos politikos, bet dėl „finansinės paramos savo tikslus derina su vyraujančiais politikos prioritetais“ (Agarin 2011: 187).

IŠVADOS

Tyrimo rezultatai parodė, kad rusų nevyriausybinių organizacijos bei jų atstovai kelia atstovavimo bendruomenei ir politinius tikslus. Neretai jos yra susijusios su politinėmis partijomis tiek vykdoma veikla, tiek ir lyderiais, tačiau tik politinės partijos tampa savotiškais kanalais siekiant, kad rusų etninės grupės taptų lygiavertės daugumos visuomenėje (būtų pripažintos, dalyvautų skirstant valstybės resursus), atstovautų politiniu lygmeniu. Pilietinių (nevyriausybinių) rusų organizacijų veikla yra orientuota į kultūros sferą. Pilietinių rusų organizacijų lyderių tyrimo metu išsakytos refleksijos atskleidžia, kad rusų arba rusakalbių bendruomenės susiduria su įvairiomis ekonominėmis, socialinėmis problemomis, kurios ne visada priklauso nuo jų etniškumo (Kasatkina, Leončikas 2003; Beresnevičiūtė 2011). Apklaustųjų nuomone, kultūrinis tapatumo elementas yra ypač aktualus, tai patvirtina ir kiti tyrimai (Lichačiova 2010; Brazauskienė 2010; Petrušauskaitė, Šliavaitė, Frėjūtė-Rakauskienė 2015: 12). Nors rusų organizacijų veikla daugiausia yra kultūrinė, tačiau jos dalyvauja ir vykdo savišalpos, labdaros bei socialinius projektus. Pilietinių organizacijų lyderiai, kalbėdami apie organizacijų tikslus, veiklas ir skirtingus projektus, daugiausia juos sieja su kultūrine rusų integracija į visuomenę, rusų kalbos išsaugojimu, blogėjančia mokyklų, rusų kalbos vartojimo, situacija. Galima priėti prie išvados, kad valstybės vykdoma tautinių mažumų integracijos politika ir tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų finansavimo principai skatina į kultūrą orientuotas veiklas, kurios socialinio teisingumo teorijų perspektyvoje yra susijusios su pripažinimu ir tapatumo puoselėjimu. Kita vertus, kultūrinis veiklos dominavimas ir deklaravimas gali būti susiję su šios etninės grupės statuso visuomenėje nelygybe arba nepakankamu skirtumų pripažinimu. Akcentuodami savo kultūrinius ypatumus ir istorines šaknis, šios etninės grupės atstovai vengia būti asimiliuoti kultūriškai. Į kultūrą

orientuota veikla tampa rusų etninės grupės kultūrinio pripažinimo siekiu, o valstybės pripažinimas ir finansinių resursų skyrimas jų veikloms iš dalies interpretuojamas kaip pripažinimo politika. Tyrimo duomenys taip pat atskleidžia ne tik iki šiol vyravusią, bet ypač po 2014 m. Rusijos ir Ukrainos konflikto sustiprėjusią, tendenciją tautinių mažumų veikloje atskirti politinius, socialinius siekius nuo kultūrinės praktikos (Frėjutė-Rakauskienė 2018).

Gauta 2018 06 19

Priimta 2018 11 08

Literatūra

1. Agarin, T. 2013. "Resident Aliens? Explaining Minority Disaffection with Democratic Politics in the Baltic States", *Ethnopolitics* 12(4): 331–351.
2. Agarin, T. 2011. "Civil Society Versus Nationalizing State? Advocacy of Minority Rights in the Post-socialist Baltic States", *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity* 39(2): 181–203.
3. Beresnevičiūtė, V. 2011. *Main Foundings of the ENRI-VIS Survey*. Matulionis, A.; Beresnevičiūtė, V.; Leončikas, T.; Frėjutė-Rakauskienė, M.; Šliavaite, K.; Heinrich, H. G.; Alekseeva, O. 2011c. *The Russian Minority in Lithuania*. Research Report. Enri-East: European, National and Regional Identities. An FP7-SSH Collaborative Research Project (2008–2011). Lithuanian Social Research Centre, 27–44. Prieiga per internetą: https://www.abdn.ac.uk/socsci/documents/9_The_Russian_Minority_in_Lithuania.pdf
4. Brazauskienė, J. 2010. „Lietuvos miestų rusų diasporos portretas“, iš *Miestai ir kalbos*, red. M. Ramonienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 107–124.
5. Fraser, N. 1996. *Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition, and Participation*. The Tanner Lectures on Human Values. Delivered at Stanford University, April 30–May 2, 1996.
6. Fraser, N. 2007. "Re-Framing Justice in a Globalizing World", in *(Mis)recognition, Social Inequality and Social Justice*. Nancy Fraser and Pierre Bourdieu, ed. T. Lovell. London and New York: Routledge, 17–36.
7. Frėjutė-Rakauskienė, M. 2018. „Socialinio teisingumo aspektai ir rusų savanoriškos organizacijos“, iš Frėjutė-Rakauskienė, M.; Klumbytė, N.; Marcinkevičius, A.; Šliavaite, K. *Socialinis ir istorinis teisingumas daugiaetninėje Lietuvos visuomenėje: sampratos, patirtys ir kontekstai*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras (atiduota spaudai).
8. Frėjutė-Rakauskienė, M. 2016. „Etninių grupių pilietinė mobilizacija Pietryčių Lietuvoje: baltarusių, lenkų ir rusų savanoriškos organizacijos“, *Lietuvos etnologija. Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos* 16(25): 91–126.
9. Frėjutė-Rakauskienė, M.; Marcinkevičius, A.; Šliavaite, K. 2016. „Etninių mažumų grupės Lietuvoje: demografinė kaita ir socialinės padėties aspektai“, iš *Lietuvos gyventojų grupių socialinė kaita*. Lietuvos socialinių tyrimų centras, 85–108.
10. Frėjutė-Rakauskienė, M. 2015. "The Role of Voluntary Organisations in Constructing the Common Identity and Mobilising of Polish Community in Southeastern Lithuania", *Polish Political Science Review* 3(1): 17–34.
11. Frėjutė-Rakauskienė, M. 2015a. „Lenkų etninės grupės pilietinio dalyvavimo aspektai Pietryčių Lietuvoje“, *Filosofija. Sociologija* 26(2): 146–154.
12. Frėjutė-Rakauskienė, M. 2015b. „Etninių grupių, imigrantų ir LGBT žmonių reprezentacija Lietuvos interneto dienraščiuose“, iš *Nuomonės raiška Lietuvos internetinėje erdvėje: žmogaus teisės, etika ir teisinė praktika*. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 39–51.
13. Kasatkina, N.; Leončikas, T. 2003. *Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga*. Vilnius: Eugrimas.
14. Kazėnas, G.; Jakubauskas, A.; Gaizauskaitė, I.; Kacevičius, R.; Visockaitė, A. 2014. *Lenkų tautinės mažumos Lietuvoje identiteto tyrimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
15. Kymlicka, W. 1996. *Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford: Oxford University Press.
16. Kuczyńska-Zonik, A. 2017. "Russian-speaker NGOs in the Baltic States", *Yearbook of the Institute of East-Central Europe* 15(3): 165–185.
17. Kuczyńska-Zonik, A. 2016. "Antidiplomacy in Russia's Policies Regarding Russian-speakers in the Baltic States", *Baltic Journal of Political Science* 5: 89–104.
18. Lichačiova, A. 2010. „Vilniaus ir Klaipėdos rusų ir rusakalbių tapatybės savivokos ypatumai“, iš *Miestai ir kalbos*, red. M. Ramonienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 125–151.

19. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas. *Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2017*.
20. Petrušauskaitė, V.; Pilinkaitė Sotirovič, V. 2012. „Rusai Lietuvoje: etninės grupės raida ir socialinės integracijos iššūkiai 2001–2011 m.“, iš *Etniškumo studijos 2012/1–2*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, 14–50.
21. Petrušauskaitė, K.; Šliavaitė, K.; Frėjutė-Rakauskienė, M. 2015. *Lietuvoje gyvenančių tautinėms mažumoms priklausančių asmenų padėties tyrimų ir rezultatų analizės ataskaita*. Prieiga per internetą: https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/1_%20Tautini%C5%B3%20ma%C5%BEum%C5%B3%20apklausos%20ATASKAITA.pdf
22. Lietuvos statistikos departamentas (2013a). *Gyventojai pagal tautybę, gimtąją kalbą ir tikybę*. Oficialiosios statistikos portalas. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/gyventoju-ir-bustu-surasymai>
23. Potashenko, G. 2010. “Russians of Lithuania (1990–2010): Integration in Civil Society”, *Ethnicity. Russian Minorities in the Baltic States* 3: 99–111.
24. *Tautinių mažumų organizacijos 2016*. Vilnius: Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.
25. Taylor, C. 1995. *Philosophical Arguments*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press.
26. Vaišnys, A.; Kasčiūnas, L.; Jastramskis, M.; Keršanskas, V.; Buinauskas, D.; Kojala, L.; Klimanskis, S.; Garbačiauskaitė-Budrienė, M.; Legatas, Š. 2017. *Rusijos propaganda: analizė, įvertinimas, rekomendacijos*. Vilnius: Rytų Europos studijų centras.
27. Vojtišková, V.; Novotný, V.; Schmid-Schmidfelden, H.; Potapova, K. 2016. *The Bear in Sheep's Clothing. Russia's Government-Funded organizations in the EU*. Wilfried Martens Centre for European Studies.
28. Young, I. M. 2000. *Inclusions and Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
29. Young, I. M. 2005. *Structural Injustice and the Politics of Difference*. Paper presented at the Intersectionality Workshop, AHRC Centre for Law, Gender, and Sexuality, Keele University UK, 21/22 May 2005.

MONIKA FRĖJUTĖ-RAKAUSKIENĖ

Aspects of Social Justice in the Civic Participation of Russian Ethnic Group in Lithuania

Summary

The article presents empirical data from qualitative interviews with leaders and representatives of Russian ethnic group nongovernmental organizations conducted in the cities of Vilnius, Klaipėda and Kaunas in 2016–2017. The analysis of aspects of social justice in civic participation of the Russian ethnic minority group is presented in the article. The author applies the definition of Nancy Fraser (1996, 2007), who distinguishes three dimensions of social justice: economic, cultural and political, associated with redistribution, recognition policy and political representation. It is discussed if and how the motives, goals and activities of the Russian nongovernmental organizations are linked or related to these mentioned dimensions. The study revealed that the field of activity of the Russian nongovernmental organizations mainly focuses on cultural activities and cultural aspects related to the policy of recognition of ethnic groups. The empirical data is collected in the framework of the research project which addresses the experiences of social and historical justice by different generations of Lithuanians and Lithuanian Russians. The research project is funded by the Research Council of Lithuania and conducted by a group of researchers from the Lithuanian Social Research Centre (the number of this project is LIP-031/2016).

Keywords: Russian ethnic minority, nongovernmental organizations, social justice, Vilnius, Kaunas, Klaipėda, civic participation of ethnic groups